

УДК: 347.23(043.3)

МЕХАНІЗМ ОХОРОНИ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРИ СПОЖИВЧОМУ КРЕДИТУВАННІ В УКРАЇНІ

Мельник І. І.

аспірантка, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Запорізька область, 69600, тел. (067) 971 6362, e-mail: Ivannamelnyk18@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000 0003 1803 7859>

A MECHANISM OF GUARD OF RIGHTS IS AT THE CONSUMER CREDITING IN UKRAINE

Melnyk I.

Postgraduate Student, Department of Civil and Labor Law, Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya, Gukovs'kogo, 66, Ukraine, tel. (067) 971 6362, e-mail: Ivannamelnyk18@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000 0003 1803 7859>

Анотація. У статті йдеться про становлення теоретичних підвалин захисту прав позичальників споживчих кредитів через категорію «механізм правового регулювання». Це забезпечує послідовний вплив права на елементи останнього та досягнення мети врегулювання цих відносин, у тому числі й забезпечення охорони та захисту прав сторін такого кредитного договору. Автор піддала сумніву віднесення кредиту до фінансових послуг як таке, що виводить з нього товарне кредитування, не відповідає концепту фінансів як публічної категорії, ігнорує легалізацію в ЦК України грошових зобов'язань, змішує публічно-правове та приватно-правове регулювання відносин щодо грошей, порушує систематизацію договорів за їх предметом та метою. Видається, що гроші, як об'єкт цивільних прав та предмет такого договору, не відповідають ознакам послуги, навіть якщо йдеться про передачу грошей позичальнику. У пошуку парадигми охорони та захисту прав позичальників споживчого кредиту автор виходить із загальних положень консюмеризму та його проявів при укладенні та виконанні договору споживчого кредиту й притримується речової природи останнього та загального концептів безпеки: передусім людини як їх позичальника; кредитодавців як суб'єктів підприємництва; держави. З огляду на публічно-приватне значення такого договору відстоюється потреба посилення імперативності його окремих елементів. Обрана теоретична платформа подальшого дослідження захисту прав споживачів при споживчому кредитуванні. Тому метою статті є встановлення висхідних положень про захист прав споживачів узагалі та позичальника споживчих кредитів зокрема, які можна застосувати надалі як опорні при моделюванні елементів механізму захисту прав сторін однойменного договору.

Ключові слова: договір споживчого кредитування, кредит, людина, споживач, споживчий кредит, сторона договору, позичальник.

Формул: 0, рис.:0, табл.:0, бібл.:14

Annotation. Speech goes in the article about becoming of theoretical foundations of protection of rights for the borrowers of consumer credits through a category "mechanism of the legal adjusting". It provides successive influence of right on elements last and gaining end of settlement of these relations, in that c number and providing of guard and protection of rights for parties of such credit agreement. Author exposed to the doubt of taking of credit to financial services as such, that destroys the commodity crediting from him, does not answer the concept of finances as a public category, ignores legalization in CK of Ukraine of bills of debt, mixes up the public and privately-legal adjusting of relations in relation to money, violates systematization of agreements after their object and aim. Given out, that money, however the object of civil laws and subject of such agreement answer the signs of service, even if speech йдеться about the transmission of money to the borrower. The search of paradigm of guard and protection of rights for the borrowers of consumer credit an author will nurse from the generals of консюмеризму and his displays at a conclusion and performing contract of consumer credit and sticks to material nature of the last and general concept of safety : foremost man as their borrower; кредитодавців as business entities; states. Taking into account the publicly-private value of such agreement the necessity of strengthening of imperativeness of separate elements of such agreement is defended. A select theoretical platform of further research of protection of consumers is at the consumer crediting.

Keywords: agreement of the consumer crediting, credit, man, consumer, consumer credit, side of agreement, borrower.

Formulas: 0, fig.:0, tabl.:0, bibl.:14

Постановка проблеми. Зазвичай дослідження, за вимогами його логічної побудови та вимог МОН України, має засновуватися на об'єктивних чинниках, тенденціях розвитку досліджуваного об'єкта та його проявах: економічних, правових та соціальних. Це стосується й споживчого кредитування та його висхідних, аксіоматичних і гносеологічних конструкцій та їх оцінки економістами, фінансистами й правниками, зокрема тих, що стосуються предмету та об'єкту. Передусім ідеться про визначення темпорального і гносеологічного підґрунтя розвитку кредитування від елементу державної монополії та політики, досі складової фінансової системи, до поступового посилення приватно-правового регулювання на основі парадигми грошових зобов'язань, їх оцінок дослідниками й практиками, вироблення власного ставлення до нього і шляхів подолання проблемних аспектів та вирішення практичних завдань. Значущості надало міркування споживчого кредитування під позики та розширення кола учасників кредитних правовідносин.

Стосовно договору споживчого кредитування, йдеться про його роль в економічних відносинах, виправданість і достатність чинного законодавства, зокрема Законів України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про захист прав споживачів» та «Про споживче кредитування», потребу практики й вирішення вузьких місць правозастосування з охорони прав споживачів, дотримання їх кредитодавцями та розгляд справ про захист. Тим більше, що практика неоднакова і суди за одних і тих же обставин виникнення та розвитку правовідносин між кредитодавцем та позичальником виносять діаметрально протилежні рішення.

Зважаючи на те, що позичальником у таких договорах є фізична особа і на неї поширюються загальні та спеціальні правила про захист прав споживачів,

домінуючими є саме права останніх та висхідні засади консюмеризму, зокрема те, що споживач завжди правий. Цей підхід сформувався в ХХ столітті внаслідок потреб забезпечення захисту людини у відносинах з суб'єктами підприємництва як слабкої сторони в договорах на реалізацію споживачу товарів спочатку взагалі, а потім для спеціальної мети. З часом він поширився на інші сфери, в тому числі й на споживче кредитування. Попри те, що тут є два інтереси, які збігаються: споживачів – отримати дешеві та гарантовані кредити; кредитодавців – сформувати портфель кредитів, надати кредити споживачам та отримати прибуток від такої діяльності. Є також негативні прояви, а саме: здатність позичальників повернути кредити, а для кредитодавців – мати переваги над позичальником з огляду на ризики та коливання валют.

Мета статті зводиться до встановлення висхідних положень про захист прав споживачів узагалі та позичальників споживчих кредитів зокрема, які можна застосувати надалі як опорні при моделюванні елементів механізму захисту прав сторін однойменного договору. Об'єктом є відносини, що виникають за договором споживчого кредитування, а предметом – положення чинного законодавства та практика його застосування, наукова доктрина щодо захисту прав споживачів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика споживчого кредитування і захисту прав позичальників кредитів досліджувалися вітчизняними та зарубіжними правниками, зокрема такими, як: А. Ю. Бабаскін, І. А. Безклубий, М. І. Брагінський, В. В. Вітрянський, О. І. Виговський, С. В. Глібко, А. Й. Гордон, В. П. Грібанов, О. В. Дзера, Л. Г. Єфімова, Л. М. Іваненко, Р. І. Каримуллін, В. М. Коссака, О. В. Кривенда, Н. С. Кузнєцова, О. І. Лаврушин, С. М. Лепех, Л. А. Лунц, В. В. Луць, Р. А. Майданик, І. Б. Новіцький, Л. А. Новосьолова, О. М. Олійник, О. П. Орлюк, Е. Г. Полонський, Л. Г. Рябко,

Р. Саватьє, С. О. Сліпченко, І. В. Спасибо-Фатєєва, Є. О. Суханов, Є. О. Харитонов, Ю. І. Чалий, Г. Ф. Шершеневич, Р. Б. Шишка, В. Л. Яроцький та інші дослідники.

Як економічна категорія, кредит є вираженням відносин між суб'єктами господарювання щодо надання й отримання позики в грошовій чи товарній формах на умовах повернення, строковості та платності. Іншими словами, кредит є грошовими коштами, що надані банком чи іншим учасником ринку фінансових послуг, за законодавством країни, юридичній чи фізичній особі на визначений строк для цільового використання і під процент. За Законом України “Про банки і банківську діяльність”, сутність кредиту пов’язана із зобов’язаннями, які випливають із умов договорів відповідно до ЦК України, що функціонує в рамках економічних відносин, формою яких є кредитний договір.

Не вирішені раніше частини проблеми. Правові дослідження інституту кредиту стосувалися його як однойменного договору: підстав їх виникнення, правового режиму предмета кредиту, правового становища сторін такого договору, способів чи видів забезпечення виконання ними взятих зобов’язань, стимулів та впливу на них. З актуалізацією проблематики механізму правового регулювання акцент було зроблено на правове становище позичальників, зокрема споживчих кредитів, як споживачів. Попри те, що дослідженням договору споживчого кредиту приділялося достатньої уваги з урахуванням того, що він є договором про приєднання і його умови та форму розробляє кредитор, низку пропозицій не було впроваджено чи вписано таким чином, що приписи чинного законодавства ніби відповідні кращим стандартам, але, попри його транспарентність, не дотримуються і залишилися шляхи для їх обходу.

Тут убачаються також проблеми секторального моделювання зазначених

елементів з урахуванням загальних положень консюмеризму та особливостей природи зазначеного договору.

Вклад основного матеріалу.

Підґрунтям правового забезпечення захисту прав споживачів визнано такі стрижневі принципи, як: пріоритетність забезпечення безпеки та якості товарів і послуг; повнота та об’єктивність інформування про якість, склад і безпеку товарів; запобіжність заходів із захисту прав споживачів; обов’язковість сертифікації та декларування безпеки товарів і послуг; покладення на виробника (продавця) товарів та послуг повної відповідальності за якість і безпечність товарів та послуг; невідворотність відповідальності за порушення прав споживачів; можливість визнання умов споживчого кредитування несправедливими, а договору споживчого кредитування недійсним; компенсаційність шкоди, заподіяної здоров’ю й майну споживачів унаслідок реалізації неякісних та небезпечних товарів і послуг. Ці принципи перетинаються і їх надмірна кількість може призвести до негативних наслідків, коли вони конфліктують, а на цій основі слугують зловживанням сильної сторони. Прикладів тому чимало. Тому в ідеалі на основі концепту безпеки, актуальність якого наразі не потребує особливого доведення, потрібно забезпечити права та охоронювані законом інтереси людини й зберегти грошову систему держави. Йдеться про певний компроміс, який має економічний, темпоральний та правовий виміри.

Досі ідея захисту прав споживачів проведена в низці державних заходів та, зокрема, «Концепцією державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року» [5]. Нею було передбачено створення та впровадження ефективної системи захисту прав споживачів в Україні на засадах ЄС з урахуванням кращих практик країн Європейського Союзу. Серед основних її завдань передбачено повну гармонізацію українського законодавства із законодавством ЄС, сприяння розвитку системи незалежних

досліджень якості та безпеки товарів, робіт і послуг на споживчому ринку, підвищення ефективності системи захисту споживачів від небезпечної продукції, що може завдати шкоду життю, здоров'ю, майну споживачів, навколишньому природньому середовищу тощо. Передбачалося, що це підвищить рівень превентивного захисту прав споживачів для недопущення та/або зменшення кількості порушень їх прав, підвищить рівень просвіти й поінформованості громадян щодо їх споживчих прав та механізмів їх захисту, усуне з ринку недобросовісних підприємців тощо. Так чи інакше, акцент зроблено на права та інтереси споживачів, що має традиційну для консюмеризму платформу.

Його доктрину широко відображено в наукових та популярних джерелах попередниками. Так, в економічному аспекті І. Б. Охріменко звернула увагу на сутність споживчого кредиту як субкатегорії, форми або виду кредиту [11, с.11]. Водночас, Податковим кодексом України визначено категорію кредит окремо в товарній і фінансовій формах, а останній – як кошти, що надаються юридичній чи фізичній особі на визначений строк для цільового використання та під процент. Вважаємо, що інституційним проявом є безпека споживчого кредитування як для самих позичальників кредитів, так і кредиторів. Другі, в разі неповернення кредитів, потребують рефінансування та є загрозою для фінансової системи України, принаймні до тих пір, доти кредитування віднесено до фінансових послуг. Це проявилось у конфлікті між приватними інтересами сторін договору кредиту та фінансовими чи фіскальними інтересами держави. Їх намагається зрівноважити Національний банк України ручним управлінням зі стабілізації банківської системи й ринку фінансових послуг.

Як уже зазначено вище, кредит, як економічна категорія, відображає його об'єктивну основу. Його сутність убачають у цінності, яка передається одним економічним суб'єктом іншому в

позику та з певним видом економічних відносин, що формуються в суспільстві [8]. Наразі позику трактують трояко: як передачу грошей у користування, у власність та надання фінансової послуги. Така невизначеність надає можливість тлумачити його для виправдання певних завдань, розширення кола кредиторів і маніпулювання поняттями «грошова позика» та «кредит», виводити споживче кредитування зі сфери консюмеризму, змінювати умови надання кредиту, зокрема ставки, і тим створювати кредитні пастки.

У широкому сенсі, кредит витлумачено як: 1) економічну категорію – певний вид суспільних відносин, пов'язаних з рухом вартості на умовах повернення; 2) грошові кошти, які надаються за кредитною угодою кредитором позичальнику або групі позичальників; 3) у бухгалтерському обліку – як права сторона бухгалтерського рахунку (пасиви підприємства); 4) залікова одиниця в сучасних європейських системах освіти для оцінки кожної навчальної дисципліни, що дозволяє порівняти та уніфікувати рівень засвоєння навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах [9].

Споживчий кредит є видом кредиту і його позичальники відчують на собі недосконалість законодавства та тінєвих маркетингових схем їх надання. З уведенням в статтях 533-536 ЦК України грошових зобов'язань вони стали суперечити концепту фінансів як коштів держави та органів місцевого самоврядування, які зібрані й витрачаються у встановленому бюджетними розписами порядку. Вважаємо, що настав час розмежувати ці категорії чи хоча б їх наслідки на користь того, що одне – це гроші, а інше – фінанси. Варто це чітко провести при рекодифікації ЦК України. Тож основна форма такого кредиту – гроші, надані кредитором позичальнику: а) в натурі; б) у вигляді електронних грошей на платіжній картці, якими позичальник вправі скористатися для оплати придбаного споживчого товару.

Досі споживчий кредит як економічну категорію визначено так: «сукупність відносин, пов'язана з рухом позичкового капіталу між кредитором і позичальником – фізичною особою – резидентом, у національній грошовій одиниці або товарній формі на основі укладеного кредитного договору на принципах забезпеченості, повернення, терміновості, платності та цільової спрямованості для забезпечення споживання» [14, с.157]. Його надання здійснюється на підставі оформлення кредитного договору про забезпечення їх повернення, сплату відсотків і цільову спрямованість. Проте сукупний підхід до суспільних відносин не прикрашає економічні відносини, тим більше їх форму – право. Лише за такого підходу можна концептуально забезпечити охорону та захист прав споживачів таких кредитів на основі доктрини механізму правового регулювання, охорони й захисту.

Права позичальників мають бути забезпечені механізмом охорони та захисту прав споживачів узагалі та позичальників споживчих кредитів зокрема через послідовний вплив на його елементи, в тому числі й імперативами.

Правова категорія «механізм захисту прав та інтересів» тісно пов'язана з категорією «механізм правового регулювання» і є її складовою. У його стадіях виділено чотири основні елементи механізму правового регулювання: а) норма права; б) правовідношення; в) акти реалізації прав та обов'язків; г) акти застосування права.

Уперше в Україні цю проблему в консюмеризмі дослідив С. А. Косінов з позиції цивільно-правової науки та розмежував економічну й правову складові змісту поняття «споживач» та становлення цивільно-правового захисту прав споживачів. Висхідним елементом він вважав те, що «...мета державного регулювання в умовах переходу до ринкових відносин полягає в тому, щоб створити економічне та юридичне середовище для діяльності господарюючих

суб'єктів усіх організаційно-правових форм: як товаровиробників, так і споживачів. Соціальна та економічна політика держави формується відповідно до реальних процесів, що відбуваються у суспільстві. Водночас держава покликана визначити систему соціальних пріоритетів, вимоги яких повинні виконуватися незалежно від стану ринку. В зв'язку з цим виникає необхідність підвищити роль окремих видів цивільно-правових договорів, як і основної правової форми задоволення побутових потреб людини, так й інструмента, направлено на всебічне й повне їх задоволення. Для того їм слід визначити логічно та фактично виправдане місце у системі договірного права. Принаймні гроші ознак послуги не проявляють. Звідси віднесення договору кредиту до послуг досить непевне, навіть якщо це проведено в законодавстві, зокрема ст. 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», та в правовій доктрині договірного права. Йдеться про вибір між договорами про передачу грошей як речей (ст. 177 ЦК України) у користування чи у власність. На цьому етапі ми схилиємося до останнього, що забезпечує більшу свободу використання кредиту позичальниками в окреслених Законом напрямках його використання.

Формування інституту захисту прав споживачів спричинили економічні закономірності функціонування споживчого ринку та потребу забезпечити охорону життя і здоров'я людини, де категорію «права споживачів» витлумачено як передбачені законодавством про захист прав споживачів можливості, спрямовані на задоволення охоронюваних законом інтересів споживачів шляхом заявлення вимог до зобов'язаних осіб. Також розмежовані загальні (основні) та спеціальні права. Перші належать будь-якому споживачеві при виникненні правовідносин з виробником (виконавцем, продавцем), а наявність спеціальних прав

обумовлена специфікою відповідних відносин сторін. До спеціальних прав споживачів віднесли: «... права споживача у разі придбання ним товару неналежної якості; права споживача при придбанні товару належної якості; права споживача у разі порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг); права споживача у разі придбання ним продукції в кредит; права споживача у разі укладення договору поза торговельними або офісними приміщеннями; право споживача у разі укладення договору на відстані; права споживача у сфері торговельного та інших видів обслуговування» [10, с. 4-5]. Для нас цікавими є висновки щодо прав споживача при отриманні кредитів та права при укладенні договору на відстані. Йдеться про інформаційні права споживачів при наданні кредитів.

Досить цікава робота Ю. Ю. Рябченка, що була присвячена як матеріально-правовим, так і більше процесуально-правовим аспектам захисту прав споживачів. Зокрема, він класифікував позови про захист прав споживачів за такими критеріями: за характером правовідносин між споживачем та продавцем (виробником, виконавцем); за підставою виникнення позову; за характером вимоги, що заявляє споживач з метою захистити своє право на якість, безпеку продукції, інформацію про продукцію [13, с.4]. У принципі, з цим можна погодитися й екстраполювати на більш загальні класифікаційні групи: підстави виникнення розбіжностей сторін; види порушень прав споживачів; відповідні їх форми та способи захисту порушених прав.

У. П. Гришко дослідила правовідносини за участі споживачів, зокрема, транспортних послуг, їх елементи та механізм регулювання [1, с.6-7], хоча саме «поняття цивільно-правової відповідальності перевізника у сфері перевезення пасажирів як негативного наслідку для перевізника, який проявляється через передбачені законодавством санкції майнового

характеру у формі відшкодування збитків та (або) моральної шкоди чи сплати неустойки» [1, с.5] вона сформулила надто широко. Під неї попадає й акцесорне зобов'язання з порушення прав пасажирів, та упущено таку важливу ознаку правової відповідальності, як державний примус.

О. Ю. Єгоричева вивчила історично-правові та наукові засади формування споживчого права, де вона помилково вважає, що таке право почало формуватися з прийняттям Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. [2, с.6], хоча воно в основних елементах його конструкції запозичене із законодавства та практики інших країн, обов'язкове для прийняття країнами, що підписали Хартію захисту прав споживачів 1973 р. та Керівні принципи для захисту інтересів споживачів, затверджені Генеральною Асамблеєю ООН у 1985 р. Такий захист, але під іншим концептом, притаманний і радянському праву.

Г. О. Ільченко також дослідила позитивістську основу становлення прав споживачів з акцентом уваги на їх інформаційних правах [3, с.9-10]. Право споживача на інформацію охоплює зміст цієї послуги, порядок її надання тощо як самостійне право, що не тотожне поняттю права на інформацію у контексті змісту ст. 34 Конституції України [4] та ст. 200 ЦК України. Зміст такого права полягає у можливості споживача вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати певну інформацію: щодо змісту страхової послуги, умов її надання, ціни такої послуги, строків та порядку сплати страхових платежів, виконання страховиком обов'язків при настанні страхового випадку і фінансового стану страховика [3, с.4]. Вони мають велике значення при укладенні та виконанні договору споживчого кредитування. Проте окремі інформаційні права – прерогатива для поширення такої інформації саме страховика і стосуються конфіденційності.

Більшість цих робіт складаються з двох частин:

а) встановлення приватно-правової основи консюмеризму;

б) з'ясування особливостей правовідносин з надання споживачам окремих послуг при продажу товарів, перевезеннях, страхуванні, виконанні робіт, наданні інформації тощо;

в) встановленні застосування відповідальності товаровласників за допущені ними порушення. Такий підхід є виправданим: презентує рівень поінформованості в загальних аспектах правової охорони та захисту прав споживачів і здатності їх екстраполяції на певну сферу суспільних відносин.

В останні роки з'явилися фундаментальні дослідження захисту суб'єктивних порушених прав. Досить цікава й оригінальна фундаментальна робота О. О. Кота «Проблеми здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав», у якій «встановлено, що за загальним правилом вітчизняне цивільне законодавство виходить з того, що захисту підлягає лише таке суб'єктивне право, яке порушене, не визнається або оспорується, але у певних випадках закон надає зацікавленій особі можливість звернутися до суду з метою попередження порушення її права, яке на час такого звернення ще не сталося. Це обумовлює необхідність розробки цілісного вчення про превентивний захист суб'єктивного права, наріжним каменем якого є питання про правову природу такого захисту. Концепція превентивного захисту має виходити з традиційного поняття захисту суб'єктивного права» [6, с.5]. Такий напрям цікавий для нас з огляду на практику превенції захисту прав споживачів споживчих кредитів.

Заслуговує уваги робота В. Я. Погребняка, який звернув увагу на необхідність досягнення компромісу між інтересами банків та позичальниками і їх правами споживачів від можливих зловживань кредиторів [12, с.1]. Проте він упустив правову природу пільгового споживчого кредитування, де, на відміну від звичайної позики, пільгова має особливості: низька процентна ставка; частина погашається державою; складніша процедура отримання (більший обсяг

документів і трата часу); надається тільки певним категоріям громадян; обмежена кількість банків (програми проводяться тільки спільно з деякими банками). Між тим, пільгові кредити під низькі відсотки видавалися засновникам комерційних банків та членам наглядових рад, які їх розміщали під пільгові депозити з високими і навіть надвисокими ставками. Така практика ще існує в окремих КБ та особливо товариствах із взаємного кредитування, де права вкладників не захищені з боку Фонду гарантування прав вкладників.

Гносеологічно проблема в суспільствах загострювалася з намаганням товаровласників отримати максимальний прибуток, у тому числі за рахунок порушення прав споживачів, зростанням соціальної напруги невдоволеннями останніх бездіяльністю властей, накопиченням достатньої практики впливу на порушників. Протести проти свавілля товаровласників відомі в різних цивілізаціях – вавилонській, римській. Це спонукало владу запобігати протестам та бунтам і приймати заходи з охорони прав споживачів.

Висновки. Посилення охорони та захисту прав позичальників споживчих кредитів вбачається у подальшому зміцненні імперативності визначених законом елементів їх механізму, зокрема встановлення і неухильного дотримання передумов споживчого кредитування; забезпечення прав його сторін; чіткості правового становища сторін однойменного договору на основі взірцевого договору, встановлення змісту такого договору, використання за призначенням стимулів та пересторог і визначення цивільно-правової відповідальності за порушення умов договору споживчого кредитування. Тому б сприяла зміна правової природи договору споживчого кредиту з послуг на речову, зокрема договору на передачу грошей.

Юридична рівновага правового становища його сторін має враховуватися в елементах механізму його регулювання. Це надасть змогу стабілізувати споживче

кредитування та встановити його єдність із
збереженням змагальності

кредитонадавачів та позичальника.

Література:

1. Гришко У. П. Захист прав споживачів транспортних послуг : автореф. дис. канд. юрид. наук. Спеціальність 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Івано-Франківськ, 2017. 19 с.
2. Єгоричева О. Ю. Цивільно-правова відповідальність за продаж споживачам товарів неналежної якості: автореф. дис. канд. юрид. наук. Спеціальність 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Київ, 2014. 20 с.
3. Ільченко Г. А. Цивільно-правовий захист прав споживачів страхових послуг : автореф. дис. канд. юрид. наук. Спеціальність 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Київ, 2016. 20 с.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР URL: <http://surl.li/nqfe> (дата звернення 12.08.2019)
5. Концепція державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року : постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2017 р. URL: <http://surl.li/nqfh> (дата звернення 12.08.2019)
6. Кот О. О. Проблема здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав: автореф. дис. юрид. наук. Спеціальність 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Київ, 2017. 36 с.
7. Косинов С. А. Теоретические проблемы защиты прав потребителей в Украине по договору купли-продажи : дис. канд. юрид. наук: Специальность 12.00.03 «гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право»; Национальная юридическая академия Украины им. Ярослава Мудрого. – Х., 1999. - 154 л.
8. Кредит (фінанси) URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Кредит_\(фінанси\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Кредит_(фінанси)) (дата звернення 12.08.2019)
9. Кредит. URL : <http://surl.li/nqfa> (дата звернення 12.08.2019)
10. Письменна О. П. Правовідносини, що виникають у зв'язку з порушенням прав споживачів внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг); дис. ... канд. юрид. наук. Спеціальність 12.00.03 – «цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». – Одеська національна юридична академія, Одеса, 2006. 19 с.
11. Охріменко І. Б. Споживчий кредит в Україні: реалії та перспективи розвитку: автореф. дис. ... канд. економ. наук: Спеціальність 08.00.08; Київський нац. економіч. ун-т імені Вадима Гетьмана. Київ, 2015. 32 с.
12. Погребняк В. Я. Цивільно-правове регулювання відносин споживчого кредитування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 20 с.
13. Рябченко Ю. Ю. Судовий захист прав споживачів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право Київ, 2009. 20 с.
14. Чайковська Я. І. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні // *Економічний аналіз*. 2017. Т. 27. № 1. С. 156-163

References:

1. Grishko, U.P. (2017), "Protection of the rights of consumers of transport services", Ph.D. Thesis, Civil Law and Civil Procedure; family law; International private law, Vasylyia Stefanika Pricarpats`kij National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine.
2. Yehoricheva, O. J. (2014), "Civil liability for the sale to consumers of goods of poor quality", Ph.D. Thesis, Civil Law and Civil Procedure; family law; international private law, The F. G. Burchak «Scientific Research Institute of Private Law and Business of Nationality Academy of Law Sciences of Ukraine», Kyiv, Ukraine.
3. Pchenko, G. A. (2016), "Civil protection of the rights of consumers of insurance services", Civil Law and Civil Procedure; family law; international private law, The F. G. Burchak «Scientific Research Institute of Private Law and Business of Nationality Academy of Law Sciences of Ukraine», Kyiv, Ukraine.
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96> (Accessed 12 August 2019)
5. The Cabinet Ministers of Ukraine (2017), The resolution "The concept of state policy in the field of consumer rights protection for the period up to 2020", available at: <http://surl.li/nqfk> (Accessed 12 August 2019)
6. Kot, O. O. (2017), "The problem of the exercise and protection of subjective civil rights", Abstract of Ph.D. dissertation, Civil Law and Civil Procedure; family law; International private law, The F. G. Burchak «Scientific Research Institute of Private Law and Business of Nationality Academy of Law Sciences of Ukraine», Kyiv, Ukraine.
7. Kosinov, S. A. (1999), "Theoretical problems of consumer rights protection in Ukraine under the contract of sale", Civil Law and Civil Procedure; family law; International private law, Yaroslav Mudryj National Law Academy, Kharkov, Ukraine.
8. Credit (finance), available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (Accessed 12 August 2019)

9. Credit, available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82> (Accessed 12 August 2019)

10. Pismenna, O. P. (2006), "Legal relations arising from violation of consumer rights due to defects of goods, works (services)", Abstract of Ph.D. dissertation, "Civil Law and Civil Procedure; Family law; International private law, Odessa National Law Academy, Odessa, Ukraine.

11. Okhrimenko, I. B. (2015), "Consumer credit in Ukraine: realities and prospects", Abstract of Ph.D. dissertation; Money, finance and credit, Kiev National economic Vadim Hetman University, Kyiv, Ukraine.

12. Pogrebnyak, V.Ya. (2016), "Civil Law Regulation of Consumer Crediting in Ukraine", Ph.D. Thesis, Civil Law and Civil Procedure; family law; International private law, Yaroslav Mudryj National Law Academy, Kharkov, Ukraine.

13. Ryabchenko, Yu.Yu. (2009), "Consumer protection", Ph.D. Thesis, Civil Law and Civil Procedure; family law; International private law, Kharkov National University of Internal Affaires, Kharkov, Ukraine.

14. Tchaikovskiy Ya.I. (2017), "Analysis of the current state and prospects of development of bank consumer lending in Ukraine", *Economichniy analiz*, P. 27, vol.1, pp. 156-163.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2019 року